

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Filbornaskolan i Helsingborgs
kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Filbornaskolan i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammets inriktning pedagogiskt arbete.

Filbornaskolan besöktes den 11 – 13 december 2013. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Ann Edvinsson och Cecilia Palmqvist. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Filbornaskolan

Filbornaskolan är en kommunal gymnasieskola belägen i Helsingborgs kommun. Skolan är ett idrottsgymnasium med 10 godkända idrotter inom nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU). Dessa är basketboll, bordtennis, brottning, fotboll, friidrott, handboll, innebandy, konståkning, simning och trupp-gymnastik. Eleverna som är antagna inom ramen för NIU kan kombinera idrotten med valfritt program som erbjuds på skolan. De program som erbjuds på skolan är barn- och fritid, ekonomi, handels- och administration, industritekniska, naturvetenskap, samhällsvetenskap samt introduktionsprogram.

För de elever som går på en nationell idrottsutbildning (NIU) erbjuder skolan dem att genomföra sin utbildning under fyra istället för tre år. Skolan har cirka 600 elever, varav 71 elever på barn- och fritidsprogrammet. Filbornaskolan har en organisation som trädde i kraft i augusti 2013. Den innebär att skolan har en rektor och fyra biträdande rektorer. Nuvarande biträdande rektor för barn- och fritidsprogrammet var rektor för programmet fram till augusti 2013. Nuvarande rektor för Filbornaskolan har varit anställd i cirka en vecka vid tillfället för Skolinspektionens besök.

På barn- och fritidsprogrammet erbjuds inriktningarna; fritid och hälsa samt pedagogiskt arbete. I den granskade årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammet går 22 elever.

Skolverkets senast tillgängliga statistik för läsåret 2012/2013 gäller det dåvarande barn- och fritidsprogrammet. Statistiken visar att skolans genomsnittliga betygspoäng var 10,4 vilket ungefär är i linje med resultatet de senaste fem åren. Det genomsnittliga betygspoängen är något lägre än riksgenomsnittet som för samma läsår var 12,5.

Skolan har idag inget lokalt programråd, men biträdande rektor har planerat att starta upp ett under verksamhetsåret 2014.

Under 2011 genomförde Skolinspektionen en regelbunden tillsyn av skolan (dnr 43-2010:134). Då riktades kritik mot områden som återigen tas upp i denna rapport som utvecklingsområden för Filbornaskolan.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt

att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnen. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av

erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frageställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på Barn- och fritidsprogrammet inriktningar fritid och hälsa samt pedagogiskt arbete, och identifierat två prioriterade utvecklingsområden Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

INFLYTANDE, INDIVIDANPASSNING OCH STIMULANS

Av läroplanen framgår att elevernas möjlighet att utöva inflytande på utbildningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör

utbildningens mål, innehåll och arbetsformer. De intervjuade eleverna upplever att de får återkoppling av lärarna om deras kunskapsprogression och om vad som krävs för ett visst betyg. Detta bekräftas även i Skolinspektionens elevenkät. Flera av eleverna vet vad de vill göra efter gymnasiet och vad de skulle vilja arbeta med i framtiden. Exempelvis ville en elev studera vidare till förskolelärare och en annan elev ville studera vidare till idrottslärare. I intervjuer framkommer att lärarna har pratat en hel del om yrkesutgångar med dem som en koppling till examensmålen. Även under lektioner observeras att lärarna i viss utsträckning arbetar med att förklara mål i ämnesplaner och kunskapskrav för eleverna och i vissa fall kopplar ihop undervisningen till det framtida yrkeslivet. Eleverna uppger också både i intervjuer och i elevenkäten att de upplever utbildningen som meningsfull.

Visserligen uttrycker elever som deltog i intervjun att de har relativt goda möjligheter att påverka arbetssätt och innehåll i undervisningen. Däremot visar resultaten i elevenkäten att eleverna i större utsträckning upplever att de inte kan påverka varken arbetssätt eller innehåll i undervisningen. Lektionsobservationerna visar att det arbetssätt som röstras fram av eleverna i storgrupp ofta verkar gälla för samtliga elever och att innehållet är relativt styrt av lärarna. Hur mycket inflytande eleverna ges och i vilken utsträckning undervisningen anpassas därefter, varierar dock beroende på lärare och ämne. Vid tillfället för granskningen observeras ett gott exempel på elevinflytande när eleverna under en lektion i ämnet idrott och hälsa får förbereda och genomföra en lektion i ämnet. Här har eleverna stora möjligheter att själva välja inom vilket idrottsområde de vill genomföra lektionen och på vilket sätt.

Granskningen visar också att eleverna skulle kunna utmanas i större utsträckning och därmed också stimuleras till ökat lärande. Ett sätt som kan bidra till att eleverna får stimulans och utmaningar efter sina behov, är att låta dem arbeta med olika uppgifter som är mer individanpassade, avseende både innehåll och nivå.

Ytterligare ett sätt att ge eleverna möjlighet att utöva inflytande över undervisningen är att låta dem utvärdera den. I Skolinspektionens enkät tycker över hälften av eleverna att det stämmer dåligt att deras lärare regelbundet frågar dem vad de tycker om undervisningen. Intervjuer med elever bekräftar den bilden. De intervjuade lärarna beskriver däremot hur de regelbundet stämmer av muntligt med eleverna om vad de tycker om undervisningen. De uttrycker att det är ett fungerande sätt då klimatet är tillåtande och eleverna gärna uttrycker sina åsikter muntligt. Det finns dock inte något gemensamt tillvägagångssätt för att utveckla och tillgodose elevers inflytande.

Enligt Skolverkets övergripande kommentarer om Gymnasieskola 2011 är det lokala programrådets arbete avgörande för att utveckla yrkesutbildningens kvalitet. Filbornaskolan har idag inget lokalt programråd, men biträdande rektor har planerat att under verksamhetsåret 2014 utveckla ett sådant. När ett lokalt programråd väl är inrättat och fungerande skulle kvaliteten utbildningen sannolikt kunna förbättras ytterligare om programrådet hittar former för att tillvarata elevernas synpunkter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna på barn- och fritidsprogrammet på Filbornaskolan behöver ges reellt inflytande över både arbetssätt och utbildningens innehåll så att utbildningen kan anpassas till elevernas individuella behov, både vad gäller utmaning och stimulans. Biträdande rektor behöver ge lärarna former för hur detta ska göras. Vid bildandet av ett lokalt programråd är det av stor vikt att skapa rutiner för elevinflytande i programrådet.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD

Granskningen visar att Filbornaskolan har rutiner för att säkerställa att alla elever får det särskilda stöd de har rätt till. Dock visar granskningen att dessa rutiner behöver tydliggöras och implementeras ytterligare. Elevhälsan upplever att de inte får tillräcklig information om alla elever och att viss information "stannar inne i klassrummet". Biträdande rektor medger att rutinerna för utredning om särskilt stöd behöver förbättras så att samtlig berörd personal har kunskap om sitt ansvar för att skolans rutiner för elever i behov av särskilt stöd efterlevs.

Som tidigare framkommit kan undervisningen i ökad grad anpassas utifrån elevernas individuella förutsättningar och behov. Elever som vid tiden för granskningen är i behov av särskilt stöd får i huvudsak stödet utanför ordinarie undervisningstid med specialpedagog och i vissa fall efter det att kursen avslutats. Det särskilda stödet bör istället så långt det är möjligt ges inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Lärarna och elevhälsan behöver utveckla olika typer av individanpassat och inkluderande särskilt stöd i klassrummet så att skolan inte bara erbjuder exkluderande särskilt stöd i smågrupper och läxhjälp efter skolan. Elevhälsans stödande och förebyggande arbete behöver stärkas och förtydligas. Biträdande

rektor behöver i ökad grad tydliggöra ansvarsfördelning och utveckla samverkan mellan lärarna och elevhälsan och då särskilt specialpedagogerna. På så vis ökar skolans möjligheter att erbjuda eleverna åtgärder anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Filbornaskolan behöver tydliggöra skolans rutiner och ansvarsfördelning i arbetet med särskilt stöd, för att säkerställa att alla elever får det särskilda stöd de behöver och har rätt till. En viktig del i det arbetet är att utveckla samverkan mellan lärarna och elevhälsan och då särskilt specialpedagogerna.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen pedagogiskt arbete. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen. Biträdande rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygs katalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena idrott och hälsa, pedagogiskt arbete, svenska, historia, naturkunskap samt skapande verksamhet observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, biträdande rektor och representanter för elevhälsan intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till biträdande rektor om de preliminära resultaten av granskningen. Biträdande rektor har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.
